

Lecții din Tranziția Moldovei: Importanța Unui DIALOG Public – Privat Transparent

Dr. Veaceslav Ioniță
Președintele
Comisiei Parlamentare pentru Economie, Buget și Finanțe

Privire de ansamblu al articolului:

- Consolidarea instituțiilor democratice în țările în tranziție este esențială nu doar pentru dezvoltarea lor democratică, dar și pentru succesul lor economic.
- Dezbaterile Publice pe marginea problemelor economice și regulatorii încurajează transparența și slăbește corupția sistemică.
- Prin implicarea amplă a sectorului privat într-un proces transparent al elaborării politicilor, Moldova este pe cale de a construi o economie nouă, competitivă.

Pentru a comenta acest articol, vizitați blogul pentru Dezvoltare al CIPE: www.cipe.org/blog

Autorul este membru al Parlamentului Republicii Moldova din 2009 și la moment este Președintele Comisiei Parlamentare pentru Economie, Buget și Finanțe.

Drumul Republicii Moldova spre reformă

În aprilie 2009, alegerile incorecte care au decurs în Moldova au declanșat așa-numita “Revoluție Twitter”, un val de proteste publice constituite în primul rând din tineri, au pus Republica Moldova în centrul atenției la nivel mondial. La fel ca în revoltele recente din Orientul Mijlociu, sursele de nemulțumire pe scară largă în Moldova au fost atât de natură politică, cât și economică. Tinerii au fost șocați de rezultatele alegerilor și le suspectau de fraude, deoarece nu mulți din ei au votat Partidul câștigător al Comuniștilor. În plus, ei erau nemulțumiți de evoluția economică a Republicii Moldova.

Chiar și după 20 de ani de independență după destrămarea Uniunii Sovietice, economia Moldovei rămâne a fi foarte concentrată, monopolizată de câțiva actori și lipsită de o

reglementare independentă. Mai mult de jumătate din economie este reglementată de instituții care au interese semnificative de business în cadrul sectoarelor pe care le supraveghează. Tinerii asociază Partidul Comuniștilor cu performanțele slabe din economia Moldovei, și în așa fel, respingerea de către ei a rezultatelor alegerilor frauduloase care au avut loc reflectă nemulțumirea lor atât față de politică, cât și față de situația economică.

Răspunzând la proteste, oficialii moldoveni au organizat alegeri anticipate în iulie 2009. Patru dintre partidele din Moldova au hotărât să creeze o coaliție de guvernare – Alianța pentru Integrare Europeană (AIE) – care a împins în opoziție partidul Comuniștilor, care a fost la putere timp de 8 ani. Ca și Președinte al Comisiei Parlamentare pentru Economie, Buget și Finanțe, sunt implicat în activitatea AIE și responsabil pentru modelarea mai multor politici menite să sprijine dezvoltarea unui sector privat competitiv în Moldova.

Prioritățile AIE includ o gamă largă de reforme, începând cu integrarea Moldovei în Uniunea Europeană, până la reforme instituționale locale. În primul rând, prioritatea coaliției este să îmbunătățească calitatea reglementărilor și să reducă ineficiențele birocratice. O mare parte din propunerile de reformă ale AIE privesc sistemul justiției, care este un element cheie pentru o economie de piață. AIE, de asemenea, își propune să reducă deficitul bugetar, care la moment alcătuiește mai mult de 50% din Produsul Intern Brut. Totuși, acest scop este al doilea ca importanță după creșterea capacității instituțiilor guvernamentale și reducerea influenței statului în economie. Până acum, guvernarea a avut o influență negativă pentru dezvoltarea economică a Moldovei, și aceasta trebuie de schimbat.

Provocări pentru Reforme Politice și Economice

Moldova întâmpină numeroase provocări în construirea unei democrații care oferă beneficii economice tangibile pentru cetățenii ei. La moment, investitorii nu vin în Moldova, pentru că nu sunt siguri că investițiile lor vor fi sigure. Prin urmare, Moldova ar trebui să insiste pentru o guvernare democratică, care ar putea aduce responsabilitatea necesară pentru a atrage investiții și pentru a aduce dezvoltarea economiei.

Democrația nu este numai cuvinte; democrația este un instrument care favorizează presiunea publicului față de diferite agenții guvernamentale pentru ca acestea să funcționeze într-un mod transparent și responsabil. Instituțiile democratice ar putea în felul acesta să asigure baza pentru dezvoltarea economiei și să crească siguranța pentru investitori.

În afară de consolidarea instituțiilor democratice, sunt alte două lucruri pe care guvernarea trebuie să le facă în economie. În primul rând, trebuie să reglementeze monopolurile. Reglementarea aceasta trebuie să fie de o bună calitate, iar regulile să fie transparente. Atunci când reglementările sunt neclare, așa cum s-a întâmplat în Republica Moldova de prea multe ori, acestea duc la corupție.

În al 2-lea rând, guvernul trebuie să se asigure că procedurile care ghidează activitatea economică sunt eficiente. Deseori, guvernul solicită prea multe proceduri din partea business-ului, creând astfel posibilități pentru diferite agenții de stat să intervină în economie. De exemplu, până în anul 2010, legile din Moldova privind construcțiile erau ineficiente și

conțineau numeroase restricții. Regulile și procedurile consumau foarte mult timp și erau neclare. Noi, însă, am schimbat cu succes aceste legi pentru a simplifica procesul și pentru a limita posibilitățile de corupție sau alte feluri de abuzuri birocratice. În cele din urmă, sperăm să reducem intervenția inutilă a instituțiilor publice în multe alte sectoare ale economiei.

Nevoia unui dialog public de politici

Reforme politice serioase și efective sunt posibile pentru Moldova doar dacă aceasta reușește să creeze un dialog transparent între oficialii de la putere și mediul de afaceri. Din păcate, sectorul privat din multe țări post-sovietice este echivalat cu companiile care beneficiază de apropierea de patronajul politic. Acest punct de vedere, însă, desconsideră sensul mai larg al sectorului privat, care include antreprenorii și micul business, al căror punct de vedere foarte rar este reprezentat în procesul de elaborare al politicilor.

Există două tipuri de relații între puterea publică și sectorul privat. O relație bună, pozitivă este deschisă și transparentă și implică discuții publice pe baza celor mai bune soluții de politică economică. Pe de altă parte, există și relații neclare și corupte, în cadrul cărora politicile sunt decise în spatele ușilor închise așa încât să beneficieze doar unele companii selectate și nu sectorul privat în întregime. Aceasta, la rândul său, aduce ca și rezultat o percepție negativă a sectorului privat din partea publicului.

Una din probleme în Moldova este faptul că rămân o mulțime de companii controlate de stat. Ele nu au parte de o competiție reală, pentru că aceste companii beneficiază de protecție din partea oficialilor de la putere, care le conduc. Există repercusiuni economice serioase rezultate din susținerea acestor companii. În primul rând, ele limitează competiția economică prin negarea unor condiții de concurență echitabile pentru companiile private. În al doilea rând, companiile de stat alimentează e corupția sistemică, deoarece le lipsește transparența și folosesc canale de corupție pentru a cumpăra loialitatea politicianilor. Acesta este sistemul vechi pe care noi trebuie să-l reformăm.

Din 2009 Parlamentul a stabilit relații puternice cu asociațiile de business, plasându-le pe o poziție egală cu guvernarea, în calitate de surse de informație și de feedback pentru procesul de elaborare al politicilor.

Moldova are nevoie de un sistem economic nou, în cadrul căruia companiile ar putea să concureze în condiții egale. Mai sunt încă multe provocări, dar noi am făcut ceva progrese. Spre exemplu, Comisia Parlamentară pe care o conduc, a fost angajată într-un dialog constructiv pentru reformă cu organizații variate, așa ca think tank-ul Institutul pentru Dezvoltare și Inițiative Sociale "Viitorul", care a condus efortul Agendei Naționale de Business, susținută de Centrul pentru Antreprenoriat Privat Internațional, astfel ca sectorul privat să se poată implica transparent în procesul elaborării politicilor. Reprezentanți din sectorul privat participă acum în toate dezbaterile publice pe care le desfășurăm. Prin acest proces, noi putem descoperi cele mai bune sugestii pentru schimbarea legislației.

Acest tip de dezbateri permite antreprenorilor să-și facă vocea lor auzită. Spre exemplu, noi am consultat diferite asociații bancare atunci când am modificat legislația privind sistemul bancar. Noi am solicitat viziunea lor referitoare la reglementarea acestei pieți și cum legea propusă ar putea afecta serviciile lor.

Noi lucrăm din greu pentru a face din acest proces participativ de elaborare a politicilor o normă și pentru a avea relații constructive și deschise între autorități și asociațiile de afaceri din diferite sectoare. Aceasta este, evident, o abordare mai bună decât practica veche, în care publicul nu avea nici o contribuție în procesul de elaborare al legilor, iar fiecare putea realiza că de legele în cauză beneficiază doar câțiva, iar economia, în ansamblu, era afectată.

Rolul Business-ului în Reforma Instituțională

Partea bună este că multe persoane care au lucrat în cadrul organizațiilor societății civile și au experiență în susținerea promovării reformelor, sunt în prezent reprezentanți ai guvernului și ai Parlamentului. Eu, de exemplu, înainte de a fi ales în Parlament, am lucrat pe problematica economică în cadrul IDIS. Activitatea IDIS-ului a apărut ca o poveste de succes pentru reforma economică, în special la nivel instituțional.

Rezultatul cel mai evident al prezenței mai multor persoane cu experiență în cadrul societății civile, care lucrează acum în guvern, este că ei aplică experiența lor în lucrul cu partenerii non-guvernamentali pe probleme de politici. În prezent, în procesul elaborării legislației, comisiile parlamentare solicită opiniile comunității de afaceri, precum și ai oficialilor guvernului. Înainte, comisiile doar adunau opiniile celor din urmă.

Începând cu anul 2009, Parlamentul a stabilit relații puternice cu asociațiile de business, plasându-le pe o poziție egală cu guvernul, servind drept surse de informație și feedback în elaborarea politicilor. Asociațiile de business au acum un rol vital în consultanța și raportarea cu privire la eficiența legislației.

De exemplu, câteva preocupări ale business-ului din Moldova, identificate în Agenda Națională de Business, ca costul înalt al înregistrării afacerii, sau prezumția necorespunzătoare a vinovăției, în litigiile care implică antreprenorii și autoritățile, au devenit temei pentru dezbateri politice și propuneri de reformă.

Este evident că această nouă abordare este în sine un mare succes. Business-ul are acum o voce în Parlament și Parlamentul are canale prin care solicită recomandări pentru perfecționarea legislației, din partea sectorului privat. În conformitate cu legislația Moldovei, atunci când guvernul dorește să introducă o nouă lege în Parlament, el se consultă inițial cu comunitatea de afaceri. În trecut, astfel de consultații aveau loc, însă rareori guvernul lua în considerație recomandările sectorului privat. Acum însă, reprezentanții sectorului privat sunt tratați ca parteneri egali în deliberarea politicilor, cu Parlamentul în rolul de arbitru, în cazul când poziția

comunității de afaceri diferă de cea a guvernului. Acest sistem acordă antreprenorilor moldoveni o reprezentare mai mare și un sentiment al egalității.

Lecții și Concluzii

Anul acesta, Primăvara Arabă a atras atenția întregii lumi. Experiența Moldovei, sau într-un sens mai larg, a Europei Centrale de Est, cu privire la crearea instituțiilor democratice, orientate către economia de piață, conține lecții importante pentru reformatorii din Orientul Mijlociu și Africa de Nord.

În primul rând, este esențial de a organiza dezbateri publice pe marginea problemelor economice importante. Înainte de 2009, multe decizii de acest fel erau luate în spatele ușilor închise, fără un proces transparent, deschis pentru participarea publicului. Experiența noastră arată că dezbaterile publice sunt un element-cheie în demontarea procesului vechi și non-transparent de luare a deciziilor. Discuțiile publice sunt o lumină ce trebuie să strălucească deasupra procesului de luare a deciziilor de politici, pentru a-i asigura astfel integritatea.

Cea de-a doua lecție constă în faptul că crearea unor instituții democratice este primordială pentru o tranziție economică de succes. Dacă o țară nu are instituții puternice cu reguli clare și transparente, nimeni nu știe ce se întâmplă în economia acesteia. Chiar și acum, în Moldova, noi nu avem prețuri clare pentru anumite servicii, așa ca telecomunicațiile și încălzirea. Noi avem nevoie de suficiente instituții, instrumente și reguli care vor asigura buna funcționare a piețelor.

Traseul Moldovei spre democrație, spre o economie de piață încă nu este complet, însă noi suntem pe această cale. Prin intermediul unui angajament exemplar pe bază de reformă, noi sperăm să incorporăm un ansamblu de instituții puternice, reguli și proceduri pentru a asigura astfel Moldovei o libertate politică, economică și prosperitate pentru anii viitori. Și noi credem că putem oferi altor țări un exemplu pozitiv de reforme de succes.

Note

Agenda Națională de Business (ANB) este un instrument de advocacy, modelat după exemplul ANB al Camerei de Comerț din Statele Unite, care permite sectorului privat să devină un lider în reforma orientată spre piață. ANB concentrează atenția business-ului, politicilor și mass-mediei pe un set de acțiuni prioritare imediate, definite de mediul de afaceri. Procesul ANB include colectarea contribuțiilor din partea antreprenorilor locali, prioritizarea reformelor și identificarea celor mai relevante părți interesate, și a actorilor receptivi din cadrul autorităților. Cea de-a treia și cea mai recentă ediție a ANB, pentru anii 2012-2013 poate fi descărcată aici: http://business.viitorul.org/public/1339/ro/Agenda%20Nationala%20de%20Business_2012-13.pdf

Dr. Veaceslav Ioniță este membru al Parlamentului începând cu 2009 și este la moment Președintele Comisiei Parlamentare pentru Economie, Buget și Finanțe. Înainte de a fi ales în Parlament, Dr. Ioniță a lucrat în calitate de Economist superior în cadrul Institutului pentru Dezvoltare și Inițiative Sociale (IDIS) “Viitorul”, care este un think tank de frunte din Republica Moldova. IDIS este partener al CIPE din anul 2006, lucrând cu o rețea a asociațiilor de business și camerelor de comerț de pe întreg teritoriul Moldovei, în scopul implicării acestora într-un dialog public – privat și în promovarea reformelor pentru business. De asemenea, dr. Ioniță este un profesor asociat de Politici Publice și Administrare la Academia de Studii Economice din Republica Moldova.

Punctele de vedere exprimate de autor sunt ale sale și nu reprezintă neapărat punctul de vedere al Centrului pentru Antreprenoriat Privat Internațional (CIPE). CIPE acordă permisiunea de a tipări, traduce, și/sau publica articole originale de la Serviciul său de Reformă Economică, cu condiția că : (1) referința corespunzătoare este făcută la autorul original și CIPE și (2) CIPE este notificat unde este plasat articolul și o copie a articolului este trimisă la sediul CIPE din Washington.

Serviciul de Reformă Economică este serviciul online al CIPE de distribuire a articolelor electronice. El prevede articole în profunzime concepute pentru o rețea de formatori de politici, lideri ai mediului de afaceri, reformatori civici, oameni de știință, și alții interesați de aspecte legate de reforme economice și conexiunea acestora la dezvoltarea democratică. Articolele sunt expediate prin e-mail și sunt postate pe internet de două ori pe lună. În cazul în care doriți să vă abonați gratuit, vă rugăm să vă alăturați rețelei CIPE prin introducerea e-mail-ului dvs. la www.cipe.org. CIPE apreciază articole trimise de către cititori. Majoritatea articolelor conțin între 3-7 pagini (1.000 - 3.000 de cuvinte). Toate materialele relevante misiunii CIPE vor fi considerate pe bază de merit.

Centrul pentru Antreprenoriat Privat Internațional (CIPE) consolidează democrația în întreaga lume, prin intermediul întreprinderilor private și al reformelor orientate spre economia de piață. CIPE este una din cele patru instituții de bază ale Fundației Naționale pentru Democrație și de asemenea, un afiliat al Camerei de Comerț al Statelor Unite. Din 1983, CIPE lucrează cu lideri ai mediului de afaceri, factori de decizie politică și jurnaliști pentru a crea instituții civice vitale pentru o societate democratică. Domeniile cheie de program ale CIPE includ următoarele: combaterea corupției, advocacy, asociațiile de afaceri, guvernanta corporativă, guvernanta democratică, accesul la informații, sectorul informal și drepturile de proprietate, femeile și tinerii.